

Grondwettelijk Hof

**PERSBERICHT
ARREST 89/2026**

Het Hof vernietigt meerdere bepalingen van de wet die het beleid voor de verwijdering van vreemdelingen die illegaal op het grondgebied verblijven, versterkt en het stelt twee prejudiciële vragen aan het HvJ over de mogelijkheid om, in het geval van een pandemie, een medisch onderzoek aan vreemdelingen op te leggen met het oog op hun verwijdering

De wet van 12 mei 2024 voorziet in verschillende maatregelen om het beleid met betrekking tot de verwijdering van vreemdelingen die illegaal in België verblijven te versterken, waaronder (1) de mogelijkheid om een medisch onderzoek aan vreemdelingen op te leggen met het oog op hun verwijdering, (2) de invoering van een aantal situaties waarin de vreemdeling wordt vermoed te zijn ondergedoken, wat toelaat de termijn te verlengen waarbinnen de vreemdeling moet worden teruggestuurd naar de Staat die zijn asielaanvraag moet onderzoeken, (3) de verplichting voor de vreemdeling om aan de uitvoering van de terugkeer mee te werken en (4) alternatieven voor de detentie.

Meerdere verenigingen vorderen de vernietiging van die maatregelen.

Volgens het Hof is er twijfel over de bestaanbaarheid van het verplichte medisch onderzoek met het Europees Unierecht. Het stelt hierover dus vragen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ). Het Hof zal de betrokken kritieken later onderzoeken op basis van het antwoord van het HvJ.

Voor het overige spreekt het Hof enkele beperkte vernietigingen uit. Zo oordeelt het dat wanneer de vreemdeling niet aan de procedure meewerkt, maar wel op zijn verblijfplaats blijft, het vermoeden van onderduiken niet redelijk verantwoord is. Het Hof preciseert dat de verplichting om mee te werken aan de terugkeerprocedure in die zin moet worden geïnterpreteerd dat zij niet van toepassing is op de vreemdeling die een schorsend beroep tegen de terugkeerbeslissing heeft ingesteld en die dus voorlopig op het grondgebied mag blijven. Ten slotte had de wetgever in meer dan twee alternatieven voor de detentie moeten voorzien, en met name had hij moeten voorzien in de mogelijkheid om de vreemdeling te verplichten zijn identiteits- of reisdocumenten in bewaring te geven.

1. Context van de zaak

De wet van 12 mei 2024 versterkt het beleid voor de verwijdering van vreemdelingen die illegaal in België verblijven. Zij bevat daartoe een reeks maatregelen, waaronder (1) de mogelijkheid om, in het geval van een noodsituatie van internationaal belang op het gebied van de volksgezondheid, zoals een pandemie, een medisch onderzoek aan vreemdelingen op te leggen, desnoods onder dwang, met het oog op de uitvoering van hun terugkeer, voor zover een dergelijk onderzoek wordt opgelegd door het land van bestemming of doorreis, of door de vervoerder; (2) de invoering van een aantal situaties waarin de vreemdeling wordt vermoed te zijn ondergedoken, wat toelaat de termijn te verlengen waarbinnen de vreemdeling moet worden teruggestuurd naar de Staat die overeenkomstig de verordening (EU) 604/2013 (ook

wel de Dublin-verordening genoemd) zijn asielaanvraag moet onderzoeken; (3) de verplichting voor de vreemdeling om aan de verwijderingsprocedure mee te werken; en (4) alternatieven voor de detentie (of minder dwingende maatregelen voor vasthouding).

De *Ligue des droits humains* en zeven andere verenigingen die de mensenrechten en de rechten van vreemdelingen verdedigen, hebben twee beroepen ingesteld tegen meerdere bepalingen van die wet.

2. Onderzoek door het Hof

2.1. Het verplichte medisch onderzoek (B.6-B.23)

De *Ligue des droits humains* voert aan dat de mogelijkheid om aan de betrokken vreemdelingen een medisch onderzoek op te leggen, desnoods onder dwang, om hun terugkeer mogelijk te maken, meerdere Europeesrechtelijke bepalingen schendt. Die maatregel zou ook verschillende rechten die worden gewaarborgd in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (het Handvest) schenden, waaronder het recht op menselijke waardigheid en fysieke integriteit, het recht op gezondheid en het recht om niet aan onmenselijke of vernederende behandelingen te worden onderworpen.

Het Hof merkt op dat het verplichte medisch onderzoek hoofdzakelijk beoogt de effectieve uitvoering mogelijk te maken van overdrachten en terugkeerbeslissingen tijdens een pandemie. De richtlijn 2008/115/EG machtigt de lidstaten alle maatregelen te nemen die nodig zijn om de terugkeerbeslissing uit te voeren bij gebrek aan een termijn voor een vrijwillig vertrek of indien die termijn niet werd nageleefd. Die richtlijn regelt evenwel niet uitdrukkelijk de mogelijkheid om daartoe een medisch onderzoek op te leggen. Bovendien lijkt het HvJ zich nog niet over die kwestie te hebben uitgesproken. Volgens het Hof doen meerdere elementen, zoals het feit dat niet in een dergelijke maatregel is voorzien op Europees niveau of het feit dat die maatregel systematisch kan worden opgelegd, twijfel ontstaan over de **bestaanbaarheid van een dergelijk medisch onderzoek met de richtlijn 2008/115/EG**. Daarom stelt het daarover een **prejudiciële vraag aan het HvJ**.

Het Hof stelt ook vast dat het verplichte medisch onderzoek afbreuk kan doen aan de waardigheid van vreemdelingen en dat het een inmenging vormt in hun recht op fysieke integriteit. Bovendien kan dat medisch onderzoek systematisch aan de betrokken vreemdelingen worden opgelegd tegen hun wil, voor niet-therapeutische doeleinden, hoofdzakelijk om de uitvoering van de terugkeerbeslissingen mogelijk te maken en dat zonder dat de autoriteiten in alternatieven moet voorzien. Volgens het Hof **is het niet zeker dat een dergelijke maatregel bestaanbaar is met het Handvest**. Daarom stelt het hierover een **tweede prejudiciële vraag aan het HvJ**.

2.2. Het vermoeden van onderduiken (B.24-B.26)

De verzoekende partijen bekritisieren de bestaanbaarheid van de bij de wet van 12 mei 2024 voorziene vermoedens van onderduiken met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie (artikelen 10 en 11 van de Grondwet) en met de verordening (EU) 604/2013. De vreemdeling wordt in een aantal gevallen vermoed te zijn ondergedoken, wat toelaat de termijn te verlengen om hem over te dragen aan de Staat die met toepassing van die verordening zijn asielaanvraag moet onderzoeken. Die vermoedens van onderduiken kunnen worden weerlegd.

Volgens het Hof is het verantwoord te veronderstellen dat de vreemdelingen die zich niet hebben begeven naar de opvangstructuur die hun is toegewezen of die die opvangstructuur

hebben verlaten zonder binnen de drie werkdagen een adres aan de Dienst Vreemdelingenzaken mee te delen, zijn ondergedoken. Het Hof preciseert dat **die termijn van drie werkdagen de vreemdeling niet belet om later aan te tonen dat hij zich niet aan de autoriteiten wou onttrekken. Wanneer de vreemdeling niet meewerkt aan het verplichte medisch onderzoek of aan het intensieve begeleidingstraject maar wel op zijn verblijfplaats blijft, is het vermoeden van onderduiken daarentegen niet redelijk verantwoord.**

2.3. De verplichting om mee te werken aan de uitvoering van de terugkeer (B.27-B.33)

De verzoekende partijen bekritiseren vervolgens de verplichting voor de vreemdeling die een schorsend beroep tegen de terugkeerbeslissing heeft ingesteld om aan de terugkeerprocedure mee te werken.

Volgens het Hof **moet de verplichting om mee te werken aan de terugkeerprocedure in die zin worden geïnterpreteerd dat zij niet van toepassing is op de vreemdeling die een schorsend beroep tegen de terugkeerbeslissing heeft ingesteld en die dus voorlopig op het grondgebied mag blijven.** De wet van 12 mei 2024 kan niet in die zin worden geïnterpreteerd dat zij die vreemdelingen ertoe aanspoort de terugkeerbeslissing die hen betreft vrijwillig uit te voeren. Het Hof **verwerpt** dus de kritiek.

2.4. De alternatieven voor de detentie (B.34-B.40)

De verzoekende partijen bekritiseren ten slotte de wetsbepaling die voorziet in een aantal alternatieven voor de detentie : het betreft de verplichting om zich op bepaalde tijdstippen bij de autoriteiten te melden en het aanwijzen van een verblijfplaats.

Het Hof merkt op dat het Europees recht de lidstaten enkel toelaat een vreemdeling aan te houden indien minder dwingende maatregelen niet volstaan. Dat betekent ook dat die minder ingrijpende maatregelen die de prioriteit hebben doeltreffend moeten zijn ten aanzien van de beoogde doelstelling. Het is dus redelijk verantwoord dat de bestreden bepaling de toepassing van die alternatieve maatregelen afhankelijk maakt van hun doeltreffendheid.

Met betrekking tot de vermoedens van niet-doeltreffendheid van die door de wetgever voorziene maatregelen (bijvoorbeeld wanneer de vreemdeling een eerder opgelegde maatregel niet heeft nageleefd of niet meewerkt), beklemtoont het Hof dat **die vermoedens van niet-doeltreffendheid de autoriteit niet ervan vrijstellen elke situatie specifiek en individueel te beoordelen**, wat uit de motivering van de beslissing moet blijken. Onder dat voorbehoud, **verwerpt** het Hof de kritiek van de verzoekende partijen.

Het Hof oordeelt ten slotte dat het redelijk verantwoord is dat de wetgever, rekening houdend met de beoordelingsvrijheid die het Europees recht hem laat, het storten van een financiële waarborg niet als alternatief voor de detentie heeft aangenomen. Hij had daarentegen wel het in bewaring geven van de identiteits- of reisdocumenten als alternatief moeten aannemen. **Het Hof vernietigt de wet dus in zoverre zij slechts in twee alternatieven voor de detentie voorziet en in zoverre zij het in het bijzonder niet mogelijk maakt de vreemdeling op te leggen zijn identiteits- of reisdocumenten in bewaring te geven.**

3. Besluit

Het Hof stelt de twee in punt 2.1 vermelde prejudiciële vragen aan het HvJ.

Vervolgens vernietigt het Hof de wet van 12 mei 2024 (1) in zoverre zij erin voorziet dat, indien de vreemdeling niet meewerkt aan het verplichte medisch onderzoek of aan het intensieve begeleidingstraject in het kader van een overdrachtsprocedure, hij wordt vermoed te zijn ondergedoken en (2) in zoverre zij slechts in twee soorten van alternatieve maatregelen voor de detentie voorziet en in zoverre zij het in het bijzonder niet mogelijk maakt de vreemdeling op te leggen zijn identiteits- of reisdocumenten bij de autoriteit in bewaring te geven.

Het Hof verwerpt het tweede vernietigingsberoep voor het overige, onder voorbehoud van de in de punten 2.2, 2.3 en 2.4 vermelde interpretaties.

Het Grondwettelijk Hof is het rechtscollege dat waakt over de inachtneming van de fundamentele grondrechten en de bevoegdheidverdelende regels door de verschillende wetgevers in België.

Dit persbericht, opgesteld door de cel media van het Hof, bindt het Grondwettelijk Hof niet. Het geeft een synthetische weergave van de essentiële aspecten van het arrest. De [tekst van het arrest](#) is te vinden op de webstek van het Hof.

Contactpersonen voor de pers : [Frank Meersschaut](#) | 0475/325.218 | [Tim Souverijns](#) | 02/500.12.21 | [Thomas Leys](#) | 02/500.12.60

Volg het Hof via [LinkedIn](#)